

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot
felul de scrisori, cereri și
bani. Tot aci să primesc
anunțuri cu prețurile cele
mai moderate.

Un număr 8 fleri.

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroane
Pentru străinătate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foaie pentru poporul muncitor român

Redactată de un comitet

Apare în fiecare Vineri.

Rugăm pe toți abonenții noștri, cari sunt în
restanță cu abonamentul să și-l achite de ur-
gentă pentru a nu fi expuși la neplăceri de a
le sista trimiterea foii.

Totodată, rugăm pe acei abonenți, cari își
schimbă locuința să ne încunoștințeze imediat
noua lor adresă pentru a nu suferi atât foaia,
cât și dănsii perderi.

Invitare

la

AL VIII-LEA CONGRES

socialdemocrat român din Ungaria,
care va avea loc în Arad în ziua
de 26 Octomvrie st. n. în casa mun-
citorilor (Munkásotthon).

Ordinea de zi:

1. Darea de seamă a comitetului central.
a) Raportul comitetului făcut de tovarășul
Ioan Mihuț.
b) Raportul controlorilor făcut de tovarășul
Ioan Vițelar.
2. Organizarea politică și economică. Rapor-
tor tovarășul: Iosif Ciser.
3. Pressa. Raportor tovarășul: I. Flueraș.
4. Alegerea comitetului central.
5. Propuneri.

Invităm pe tovarășii și frații noștri din toate
orașele și satele să-și trimită delegații lor la
acest congres, care va ținea numai o zi, dar
va trebui să discute întreaga stare rea a po-
porului sărac și nedreptățile multe ce se fac
față de popor din partea stăpânitorilor tirani
de azi, cari numai datorii și sarcini le pun
pe umeri. Iar drepturile le confiscă și pe care
le-a avut până acum, fără să le deie alte
drepturi. Și nici nu trebuie să așteptăm ca ei
jefuitorii poporului să ne dea drepturi, noi a-
vem partea noastră naturală la drepturi, de a
putea trăi după truda noastră omeneste și cin-
stit. Și dacă ei ne stau în cale, noi trebuie să-i
înlăturăm, s'au chiar să-i nimicim ca să ne
luăm noi drepturile noastre pe cari ni le-au
furat. Va trebui să aducem hotărâri cum să
putem mai îngrabă lumina și sfătui poporul și
al îmbărbăta pentru lupta în contra clasei stă-
pânitoare și pentru dezrobirea clasei munci-
toare.

Pentru aceasta se cere ca toți acei cari do-
resc o viață mai fericită și libertatea deplină,
cari nu voesc a fi și pe mai departe vita care
trage în jugul stăpânirii, să-și trimită delegații
lor la acest congres, care e chemat să stabi-
lească mijloacele revoluționare pentru lupta
în viitor, nici o jertfă să nu oprească pe frații
noștri de a-și trimitte delegații lor. Sunt ru-
gați ca în scurt timp să înștiințeze comitetului
central român, dacă trimite delegați la con-
gres pe adresa: *Budapest, VIII. Conti u. 4.*

Delegații cari vor veni la congres în Arad,
vor fi așteptați la gară Sâmbătă seara și Du-
minecă dimineață. Congresul se va deschide
Duminecă la orele 9 a. m.

Așteptăm ca la acest congres să fie repre-
zentată toată muncitorimea română organizată
din Ungaria.

Cu salut frățesc

Comitetul central român
al partidului socialdemo-
crat din Ungaria.

Parlamentul muncitorimei.

Duminea trecută s'a întrunit într'al două-
zecilea congres delegații tuturor organizațiilor
socialiste din țară la Budapesta.

Acum douăzeci de ani la 1893 s'a ținut pri-
mul congres căruia i-se poate spune în ade-
văratul înțeles al cuvântului socialdemocrat.
Acest congres a fost mic restrâns, adunarea
unui partid sărac și începător. Atunci încă par-
lamentul domnilor țării era puternic și înflo-
rea, pe timpul acela așa se vedea, n'ar fi
putere care să-l dărâme. Douăzeci de ani au
trecut de atunci și iată parlamentul domnilor,
a stăpânitorilor, zace nimicit în praf, înecat în
propria lui murdărie panamalistă, iar parla-
mentul celor săraci a luptătorilor pentru drep-
tate și adevăr stă mândru și imputernicit gata
în orice moment să dea lovitura din urmă
acestei ordine nedreaptă și apăsătoare, acestei
domnii de clasă a feudalilor jefuitori.

Câteva zile mai târziu după acest congres
se va ținea la Arad al optălea congres român
al partidului socialdemocrat din Ungaria. Sco-
pul acestor două congrese e unul și același,
cu deosebirea că congresul nostru trebuie să
îndeplinească o muncă relativ mai grea,
pentru că trebuie să lupte cu o masă mai
înapoiată.

Zilele acestei domnii de clasă putrede sunt nu-
mărate. Viitorul este al nostru, al partidului soci-
aldemocrat, care în timpul acesta de douăzeci
de ani muncitorimea a ajuns o putere politică
fără de nimic în țara asta. Mâne însă, când
muncitorimea va cuceri votul universal și va
dărâma cu totul parlamentul domnilor, atunci
numai partidul socialdemocrat va putea să
pună frâu jafului, robiei la care e supus po-
porul muncitor al acestei țări, de o mână mică
de hoți cari o stăpânesc.

Despre cum a decurs congresul, aci dăm o
dare de seamă scurtă:

Congresul s'a început de data asta altfel de
cum se obișnuia până acuma, fiind al XX-lea
congres acesta s'a deschis printr'o serbare ju-
bilară în teatrul „Opera populară“, după ce
orchestra teatrului și corul muncitorilor au
cântat cântece revoluționare, doi artiști ai o-
pereii au cântat două bucăți minunate sociale,
după acestea tovarășul *Dezideriu Bohányi* a
ținut vorbirea de deschidere. După ce salută
pe congresiști pe aceia cari sunt între acele
ziduri și pe acei cari sunt afară de ele, tot
asemenea și pe acei cari între ziduri închise
și-au sacrificat libertatea și simt laolaltă cu
noi, nu cu mai puțină recunoștință și dragoste
ne gândim la aceia, pe care undeva îi acopere
un mormânt însemnat s'au neînsemnat. Salut
se cuvine viilor și recunoștință morților, pen-
tru că lor putem să le mulțumim aceace astăzi
suntem.

Muncitorimea din Ungaria cu drept cuvânt
poate spune: din puterile noastre ne-am făcut
aceiace suntem, nu am căpătat nimic în dar,
pentru fiecare palmă de loc ce am înaintat
am suferit și-am luptat.

Describe pe urmă cum a fost la începutul
începutului, cum după revoluția dela 1867
muncitorimea a rămas singură fără nici un
sprijin. Cu ce lăcomie și sete de exploatare s'au
asvârlit asupra ei capitalismul tânăr și clasa
feudalilor. Cum mai târziu pe urmă când mun-
citorimea și-a început lupta sa de eliberare
prin câte suferințe și încercări a trecut. Dela
oprirea adunărilor până la salvele de pușcă

ce ucideau sute de oameni, muncitorimea a
trecut prin întreg calvarul suferințelor, dar nu
și-a trădat idealul ei: socialismul.

Ar fi dorit să ne distrugă din țara asta și to-
tuși suntem, aceice serbăm astăzi al patruze-
cilea an de când apare „Népszava“ și am a-
juns al douăzecilea congres, am transformat
sufletele, am bătut în pământ stâlpii viitoarei
alcătuii sociale, rădăcinile idealului nostru
s'au săpat adânc în suflete și acolo unde ră-
dăcinile sunt adânc săpate, mâini profane pot
rupe ici-colo câte-o crăcă, vandalii sălba-
teci pot frânge chiar și tulpina, rădăcina
însă va da viață nouă, pomul din nou va
crește, va înflori și va da roade. Ce să vă
mai spun astăzi tovarășii? Decât numai atât
ca să lucrați, să agitați atâta cât au lucrat
înaintașii voștri, pentru că merită să lucrați
pentru un astfel de ideal, care după moarte
trăește în alții și se înfăptuește bucată cu bu-
cată până ce odată întreg idealul devine rea-
litate.

Tovarăși! Voi, cari sunteți călători în lupta
pentru existență, voi cari stați pe drumul
vieții plin de lupte, gloduri și spini, ridicați ca-
petele, nu vă descurajați, socialismul e o armă
în mâinile voastre, la fel cu arma eroilor le-
gendari.

Și lupta voastră e legendară, da, lupta voa-
stră e la fel cu acea luptă din poveste, în
care luptătorii zdrobiți cădeau cu ecetele, dar
sufletele lor în noapte înviază din nou și duc
lupta mai departe. Așa sunteți și voi, luptați
și cădeți în luptă, sufletele voastre însă în
viază din nou în urmașii voștri, trăesc mai
departe și duc lupta pentru ei și pentru ur-
mașii lor. Urmași, împliniți-vă datoria! (aplauze
și strigăte de trăiască prelungite).

După amiază se încep dezbaterile congre-
sului în sala parlamentului vechiu. Sunt de față
234 delegați, 154 din Budapesta și 80 din
provincie. Afară de asta partidul socialist au-
striac e reprezentat prin tovarășa *Adela Pop*,
iar din partea croaților tovarășul *Bukszeg*.

După vorbirea de deschidere a președinte-
lui tov. *Garbai*, în care și amintește de morții
mișcării socialiste atât din străinătate, cât de
aceia, cari la 23 Mai au stropit cu sângele
lor străzile capitalei jertfindu-și viața în
lupta pentru libertate a poporului din Ungaria.
Această vorbire delegații congresului au ascultat
stând în picioare.

După ce delegați străini salută congresul
prin vorbiri mai lungi, tot asemenea și dele-
gatul comisiunii generale a sindicatelor tov.
Emanoil Buchinger face raportul pe un an și
jumătate al comitetului partidului, din care se
poate vedea activitatea și lupta puternică ce
a dus-o partidul nostru pentru cucirirea drep-
tului de vot. Se constată că în anul trecut
partidul s'a imputernicit pe toate terenurile.
Arată în privința agitației ce ar trebui să facem
în viitor, ca să putem răspândi și mai bine în
massele largi ale poporului ideile socialdemo-
crate, cum să imputernicim și să răspândim
foile și broșurile socialiste. La acest punct
urmează o discuție mai lungă la care iau parte
mulți delegați, cari unii critică o parte a ra-
portului și își spun părerea asupra agitației în
viitor.

Pe urmă congresul ia la cunoștință raportul
comitetului și votează rezoluția propusă de
raportori.

(Va urma.)

Viața publică și socială.

In STREINĂTATE.

Mandatul lui Bebel.

Cu moartea mult regretatului tovarăș August Bebel deputat al Hamburgului în parlamentul german a rămas vacant mandatul cercului I și astfel o alegere parțială a fost necesară. Acest cerc de 30 de ani a fost reprezentat numai de socialiști. Cu toate astea la această alegere parțială, care a avut loc Vineri, candidatul socialist tov. Stolten a avut trei contra candidați. Dar nu le-a folosit nimic căci tov. Otto Stolten a înrunit mai multe voturi ca toți trei potrivnicii lui și el a moștenit mandatul tovarășului Bebel.

Tov. Stolten a înrunit 17.533 voturi, Karl Petersen candidatul partidului progresist 4737, dr. Rode candidatul partidului liberal-național 2421 și dr. Rose candidatul conservatorilor a înrunit numai 984 voturi. Tov. Stolten a fost ales cu o majoritate de 7391 voturi. Acestea sunt puterile votului universal.

Politica proprietății pământului în Anglia.

Ministrul de finanțe al Angliei Lloyd George a ținut un discurs la Bedford în care se ridică vehement în contra monopolului moșiilor și a declarat de rușinos faptul, că în acest stat bogat și puternic în Anglia starea muncitorimei și în special a țărânilor e atât de deplorabilă. „Cea mai mare parte a pământului englez” — a zis ministrul — „e în mâna câtorva oameni cari pot face pustie din moșiile lor și dacă le plac pot face nimiciri mai mari ca un dușman cuceritor”. Apoi Lloyd George a revenit la aceia, „că conservatorii ar dori ca statul să cumpere moșiile lor cu prețuri cât se poate mai mari, dar înzadar sperează că pe popor nu se pot încărea așa poveri grele.

Guvernul englez cu instrumente radicale va pune capăt acelei clice de privilegiați care țin marea parte a poporului englez în cea mai neagră mizerie”

O fiică ungurească se obrăștește a adăuga la această știre, în numele reuniunii proprietarilor din Ungaria „Magyar Gazdaszövestég”, că însemnătatea acestei vorbiri este progresarea problemei agrare pe teren în direcția socialistă. Iar susnumita reuniune stabilește că radicalul ministru englez nu voeste altceva decât ceiace voeste în Ungaria reuniunea proprietarilor (?), că și ei de 17 ani propagă libertatea industriei și comerțului etc. Față de aceasta „stabilire” e destul să amintim că politica vamală a Angliei e bazată pe comerțul și industria liberă și mai ales importul alimentelor de trai nu-l împiedică nimic și asta face ca toate alimentele de trai costă cu jumătate mai puțin ca la noi.

Ca să faci o comparație între Anglia și Ungaria trebuie să ocupi coloane întregi. Concluzia e că proprietarii unguri sunt mai mulți și reți decât naivi, ei nu văd s'au nu vor să vadă marea deosebire ce există între starea poporului maghiar și cel englez. Și cu toate astea ministrul acela e nemulțumit cu situația și pretinde o transformare radicală, pe când miniștrii noștri cea mai mare preocupare a lor este facerea panamalelor și legi barbare și mai spun că poporul nostru are drepturi prea multe și că e fericit. Nici într'un fel nu se potrivește Anglia cu Ungaria.

Soarta băieșilor.

În localitatea Gordiff din Anglia, în baia așa numită „Universal” unde lucrau șapte sute de muncitori în săptămâna trecută s'a întâmplat o nenorocire groaznică, (care de altfel nu e noutate căci se întâmplă destul de des). Aerul plin cu gaze a explodat și într'un moment toată baia (mina) era cuprinsă de o mare de flăcări.

Focul a fost mare, venise pe neașteptate și a surprins pe muncitori în fundul băii, s'a început repede salvarea nenorociților dar cu toată truda lor n'au putut scăpa pe toți, peste 400 de oameni au pierit în cele mai grozave chinuri arși de vii. Asta e soarta robilor pământului.

Dar suferința nu s'a sfârșit cu asta, că băieșii și-au pierdut viața producând bogății stă-

pânilor. Familiile acelor nenorociți au suferit mizerie și până acum, când tatăl era în viață și aducea o bucată amară de pâine, dar ce vor face acum? Capitaliștii stăpânii băilor mai bine își cumpără o pereche de câini de rasă decât să ajute familiile rămase pe drumuri.

Dacă nu vor să meargă la cerșit vor fi siliți să se adreseze tovarășilor de muncă rămași în viață, cari fiind organizați nu vor lăsa peirei familiile tovarășilor lor căzuți în lupta pentru pâinea amară și aur strălucitor stăpânilor, ci uniți vor pretinde dela stăpâni să vină în ajutorul familiilor și până aceasta se va împlini, căci bogății dau foarte greu când e vorba să-ți restituie o parte din avutul ce i-lai procurat, până atunci vor trece luni și poate ani și în acest timp au nevoie de ajutor imediat pe care numai ei muncitorii organizați îl pot da. Cu cât ar fi mai greu dacă n'ar fi organizați de loc! Cine le-ar veni în ajutor? Și cu cât ar fi mai bine dacă ar fi cu toții organizați puternic din toate țările. Atunci prin măsuri luate s'ar putea îltura multe nenorociri de felul acesteia.

De aceia ar trebui să se organizeze și băieșii din Ungaria căci nici pe ei nu-i așteaptă o soartă mai bună. În Ungaria peste 80 de mii de băieși muncesc sub pământ cari foarte rar văd soarele și în tot momentul sunt amenințați de pericole. Dar prin cultură și organizație se pot ușura toate greutățile de felul acesta.

Indemnăm pe băieșii rămași să nu stea mult pe gânduri să lase la o parte nepăsarea.

În „Adevărul” am publicat statutele organizației lor care s'a înființat în anul acesta pentru a duce pe muncitorii băieși (mineri) în lupta de dezrobire. Ar trebui să nu fie nici un băieș român care să nu fie membru al acestei organizații. Organizația va sili pe capitalist să se îngrijască mai mult de viața robilor cari îl îmbogățesc pe el.

Noi și congresul.

Sub acest titlu s'a discutat în mai multe articole de mai mulți tovarăși, asupra așa zisei „tactice” pe care ar trebui să o aplicăm în mișcarea noastră în viitor. Pentru a putea ajunge la mai mari rezultate, adică a putea organiza tot mai mulți muncitori sub steagul socialdemocrației și a putea răspândi foaia noastră „Adevărul”, cât mai mult, pentru că numai așa ne-am face datoria de socialdemocrați, dacă voim a stăruî în ce mod să lucrăm și să luptăm pentru scopul nostru final, care e dărâmarea societății nedrepte de azi, care este bazată în primadată pe interese de clasă, pe proprietatea privată și pe minciună și imoralitate. Și e just să fie așa pentru că este condusă numai de cei mai nemernici oameni, cari sunt plini de voințe necinstite și neomenești.

Iar cei cinstiți sunt prigoniti. Acei cari voesc a înlocui această societate ticăloasă cu o altă societate socialistă bazată pe adevăr și libertate, pentru a corespunde tuturor membrilor societății cari își fac datoria față de societate prin munca lor, fie fizică (cu mânele) ori spirituală. Aceste scopuri mărețe ne încălzesc sufletele și ne îndeamnă să facem ori cât de mari jertfe pentru dezrobirea poporului desmoștenit de toate bunurile pământului.

Deci nu voim să descurajăm pe nimeni și să tragem la îndoială convingerea și sinceritatea ori și căruia tovarăș al nostru, departe de a bănuî pe cineva, că poate ar fi condus de vreun interes oarecare s'au de rea voință, nu, asta nu voim și nu trebuie să voim, să ne acuzăm cu așa ceva, când este vorba a ne spune părările noastre provenite din convingerea sinceră voind numai binele mișcării noastre. Totuși trebuie să constatăm că în primadată tov. Onu a fost cât se poate de greșit când a descris planul pentru mișcare, tot asemenea mult sau mai puțin toți tovarășii avem încă multe defecte, cu toți voim prea mult și facem prea puțin.

Așa dară acum, când suntem în ajunul congresului nostru din Arad, trebuie să constatăm că discuția a adus ceva nou ce ar putea fi de aprobat și pus în practică (înfăptui) ori ba? Răspunsul este că da, ceva a fost și bun în discuția aceasta dar și acel puțin bun s'a cam

perdut pentru că n'a fost bine concretat. Iar nou n'a fost nimic, în anii de mai nainte tot ideile acelea le-au avut tovarășii noștri, numai că nu le-am putut înfăptui încă nici până azi, și iarăși revenim la aceea, că nu una ci alta ar trebui să hotărască congresul nostru, ca și când nu s'ar putea hotărî destul de ușor, dar durere, că pe cât de ușor se poate hotărî pe atât de greu s'au nici cu un preț nu se pot îndeplini cele hotărâte de congres deocamdată cauzele sunt o mie și una.

Ei! bine, atunci ar putea zice cineva de ce să mai discutăm dacă și așa nu se poate îndeplini? Dar asta iară n'ar fi în spre binele mișcării noastre dacă ne-am descuraja, pentru că nu ne-a reușit încă un rezultat mai mare prin discuția de până acum.

Greșala devine de acolo, că tovarășilor le lipsește prea mult practica în mișcarea socialistă, să nu zicem conștiința, să discuți numai nu este destul, ar trebui ceva a încerca dacă se pot realiza planurile noastre prin noi, aducând roade mișcării și când rezultatul nu va rămânea, atunci va fi aprobate mai mult planurile unuia s'au altuia și fără multă discuție.

O altă greșală este că tov. când iau parte la discuții nu se înțeleg unul pe altul, s'au nu voesc a se înțelege. Așa de pildă tov. Onu, care a început discuția, s'a gândit la congresul partidului central, care s'a ținut acum în 19, 20 și 21 Octomvrie c. și cu toate că noi am atras atențiunea tovarășilor în direcția aceasta printr'o notă din partea comitetului central, dar totuși abea unul s'au doi tovarăși a voit să știe de aceasta, după cum nici tov. Onu n'a voit să vorbească la congresul nostru care se va ținea în 26 Octomvrie c. în Arad.

Față de discuția aceasta trebuie să constatăm, că comitetul central român încă s'a ocupat de toate ideile atinse de tovarăși indecursul discuției și într'un cât i-a stat în putință, a stăruit pentru a-le înfăptui, dar cu durere că nu i-a reușit îndeajuns și nici într'un caz comitetul nu este vinovat de asta. Și dacă totuși într'un câțva este vinovat, atunci este vinovat împreună cu toți tovarășii și cei mai principal, cu împrejurările politice, economice și sociale din țară.

Deci și în viitor mai mult dela împrejurări depinde că ce vom putea face, se înțelege dela sine că se poate face ceva mai mult și atunci când împrejurările nu sunt spre binele nostru, dacă tovarășii noștri nu vor fi atât de nepăsători față de interesele lor proprii.

De aceia comitetul este de părerea, că, cu toate împrejurările rele de acum s'ar putea cu puțină stăruință, din partea tovarășilor, înființa secțiuni barem în 25—30 localități românești, unde sunt muncitori români. În fiecare secțiune să fie numai 50—60 de membri cari plătesc regulat dare de partid, 1500—2000 de membri plătesc 3000—4000 cor. din cari ar încasa comitetul până în 2000 cor. anual, 1000 cor. ar rămânea pentru secțiuni, 1000 cor. ar trece în cassa partidului central, de unde ni-se întorc acești bani și de trei ori atâta în ajutorul foii.

Atunci comitetul central român ar putea îndeplini multe dorințe d'ale tovarășilor. Apoi să ne închipuim, că în aceste 25—30 de secțiuni ce cultură socialistă s'ar face și ar crește propagatori falnici ai ideilor noastre pentru satele din jurul orașelor. Și astea nu sunt visuri, căci dacă nici asta nu putem s'au nu vom putea nici în viitor face, atunci mai bine să ne culcăm cu toții și să dormim încă câteva secole, s'au chiar merităm soarta tristă în care ne aflăm.

Avem convingerea, că dacă criza eronomică și politică se va schimba spre mai bine, va lua avânt și mișcarea noastră spre dezvoltare în direcția dorită. Astfel comitetul central își va desfășura părările sale în congres mai pe larg. În sfârșit cu înființarea organizațiilor de partid se va putea lumina și cultiva poporul nostru pentru a-și putea ajunge îmbunătățirea soartei condus și de foaia noastră „Adevărul”, care numai sprijinită de secțiuni se va putea întări și răspândi în masă mai mare.

Așa toate problemele noastre se vor deslega cu încetul, dacă odată am pus fundamentul mișcării prin înființarea secțiunilor.

Darea de seamă

a comitetului central român al
partidului socialdemocrat din Un-
garia dela 6 Ianuarie 1912 până
la 20 Octombrie 1913.

Cu cât înaintăm în luptă, tot mai mult ne simțim legați nu numai de partidul socialdemocrat din Ungaria, dar și de internaționala socialistă.

În aceste legături de principii și de luptă ne bucurăm de victoria tuturor tovarășilor noștri mai înaintați în cultură și organizare, ne bucurăm când ei cuceresc noi terenuri și se apropie tot mai mult de societatea socialistă, spre realizarea idealului care ne călăuzește și pe noi în lupta noastră. Dar totodată când ei sunt loviți de unele pierderi în greua lor încercare noi împărtășim durerile lor.

Internaționala socialistă și în special partidul socialist german a fost sguduit de o lovitură dureroasă pierzând pe unul dintre cei mai de frunte membri, pe marele luptător socialist August Bebel. Memoria lui ne stăpânește și pe noi și ne călăuzează în lupta pentru dezrobire.

Asemenea am simțit și noi împreună cu tov. austriaci pierderea tovarășului Franz Schuhmeier, care a căzut victimă unui criminal din tabăra creștinilor sociali. În mormântarea de neînchipuit de populată a tov. Schuhmeier, ca și a tov. Bebel, dovedește dragostea ce a avut poporul față de el și că numai corpul i l-au ucis criminalii dar memoria îi trăește.

Acești doi ani din urmă vor fi notați cu litere groase în istoria socialismului căci n-au fost numai doi ani de luptă, ci aproape fiecare partid socialdemocrat a suferit pierderi în cele mai însemnate persoane. Partidul nostru general, a pierdut anul acesta pe unul din luptătorii mai de seamă ai săi de pe timpul cel mai critic, când partidul a dus cele mai grele lupte, când agitatorii erau arestați băgați în dubă și fotografiați ca tâlharii.

Acele lupte crâncene au dat naștere unor elemente românești, cari au început a transmite și poporului român ideile mântuitoare ale socialismului. Unul din luptătorii timpului acela tovarășul Maxim Grossmann încetând de a mai trăi a lăsat un gol atât în partid cât și în inimile muncitorilor conștienți din această țară.

Nici noi mișcarea românească din Ungaria n'am fost scutiți de asemenea încercări grele și noi am pierdut din mijlocul nostru pe tov. Aurel Cristea fostul redactor al „Adevărului”, care în mai multe rânduri a fost băgat la închisoare pentru cele scrise, unde și-a zdruncinat sănătatea, zdruncinare care i-a cauzat moartea înainte de vreme. Un an mai târziu a fost urmat în mormânt de soția sa. Am mai suferit și alte pierderi pe cari nu le putem înșira pe toate, dar ne exprimăm regretele noastre pentru fiecare, căci nouă toți ne sunt scumpi.

Mișcarea politică.

Activitatea noastră se extinde mai mult pe terenul politic decât pe cel economic, și e foarte natural căci la noi în Ungaria starea economică atârână de cea politică. La noi mai mult ca ori și unde toți agrarieni (moșierii mari), toți bancherii, fabricanții, marii comercianți caută toate mijloacele pentru a putea fi deputați sau cel puțin din sânul lor să-și trimită reprezentanți în parlament. Aceasta pentru a fi stăpâni pe politică, căci atunci cu siguranță vor fi stăpâni și pe starea economică. Prin legi vamale vor putea împiedeca importul și vor înlesni exportul. Prin legi de emigrare vor împiedeca plecarea muncitorilor din țară și fiind multe brațe de rezervă, vor fi siliți să lucreze ieftin. Acești stăpâni fiind stăpâni pe politică, vor pune în serviciul lor nu numai guvernul dar și administrația (pe fișpani, solgăbirăi, polițiști, jandarmi, etc.)

Astfel au pus stăpânire pe întreaga viață a țării. Deci într-o astfel de țară trebuie luptat mai mult pe teren politic decât economic și aceasta va aduce un rezultat mult mai favorabil decât dacă luptăm numai economic, căci stăpânitorii de aceia își asmuță funcționarii administrativi în contra noastră, după cum vedem din cele ce urmează. Luptete

noastre politice parte au fost duse în comun cu partidul socialdemocrat general, iar parte le-am dus separat acolo unde am avut numai noi teren.

Dacă acțiunea partidului socialdemocrat ungar a fost împiedecată de autoritățile administrative asiatiche dela noi, apoi nici noi românii n'am fost cruțați, din contră, noi am fost persecutați de două ori și ca români și ca socialiști.

Dela 10 Ianuarie 1912 până la 20 Octombrie 1913 am înștiințat autorităților 52 adunări populare, din cari s'au permis și ținut numai 28, iar 24 au fost oprite de autorități.

Sunt de remarcat dintre adunările ținute următoarele: cea din Budapesta dela 3 Martie 1912, care au fost populată foarte bine, sala era tixită de mulțime și oratorii au explicat în amănunte ce este votul universal și situația politică biciuind guvernul despre care atunci se descoperise că a cumpărat pe alegători și aleși la alegerile din 1910. Adunarea din Sibiu ținută la 26 Mai 1912 a fost bine reușită, asemenea cea dela Orăștie ținută la 9 Iunie 1912. Adunarea ținută la Răcășdia la 28 Iunie 1912 a fost impozantă.

Naționaliștii începuseră a ne invidia căci de obicei adunările lor nu erau așa de frumoase populate, la acea adunare au luat parte foarte mulți țărani din Răcășdia și comunele învecinate. Poporul a avut atunci ocazie să cunoască pe socialiști și foarte mulți au declarat că vor intra în partidul socialdemocrat și vor propaga ideile socialiste.

De mare însemnătate a fost adunarea dela Orăștie la 28 Iulie 1912 cu ocazia „darei de seamă” a mungăului Farkas Pali, care a fost alungat de către tovarășii noștri ca un câine cu tinicheaua de coadă. Deși i-au venit autoritățile în ajutor nu l-au putut salva de hui-duelile și scuipatul poporului.

Tot la Orăștie s'a mai ținut o adunare impozantă la 3 Februarie 1913 cu ocazia pregătirii grevei generale, un popor foarte numeros și însuflețit gata în tot momentul de a sacrifica totul pentru cucerirea drepturilor.

Adunarea ținută la Brașov în 2 Martie 1913 a fost bine reușită, în aceeași zi s'a ținut la Tievănu-mic o adunare la care au luat parte foarte mulți, țărani din loc și comunele învecinate.

Dacă în 1912 autoritățile ne-au împiedecat în acțiunea noastră în modul cel mai ticălos, apoi în 1913 și-au făcut de cap. În 1912 ne-au oprit în totul 5 adunări, iar în 1913 au oprit numai 19 adunări cerute invocând motive care de care mai ridicule.

Dintre adunările oprite în 1912 e de remarcat cea dela Orșova, care a fost întâi permisă și numai la intervenția direcției societății de navigațiune fluvială (Magyar Folyam t.) care se temea, că dacă muncitorii se vor organiza adio exploatare și jefuire liberă care aducea venituri colosal de mari și de aceea a cerut slugoiului de solgăbirău să facă totul numai să oprească adunarea. Ceiace slugoiul a îndeplinit cu devotament, căci cu jandarmii a alungat poporul care se adunase și voia cu orice preț să auză oratorul. Acesta a fost începutul apoi opririle s'au ținut lanț în toate părțile țării. Autoritățile din Orăștie pentru a-l răzbuna pe Farkas Pali, care o pățise atât de urât în vară, au oprit congresul nostru ce voiam al ține la 18 Ianuarie 1913, aceasta pe motivul că afară în Balcani e război și în asemenea timpuri grele nu permite nici o convenire cu caracter politic. La 2 Martie 1913 au oprit adunarea din Tievănu mic, pe motivul că autoritățile nu cunosc personal pe cei subscriși în cerere, aceasta în lipsă de alte motive.

Același lucru s'a întâmplat la Baracháza lângă Timișoara la 16 Martie c. La 18 Mai c. au oprit la Tievănu mare și la Pătravăț 2 adunări tot pe acele motive suspecte.

Ca culme tuturor abuzurilor administrative comise de căpitani și solgăbirăi unguri, solgăbirăul român Amos Gligor din Brad a comis cel mai scandalos abuz. Acest renegat nu numai că a oprit adunarea cerută de tovarășii noștri din Brad și jur, la 15 Iunie c. dar a întâmpinat pe trimisul nostru tov. Flueraș ca referent la adunare, l-a urmărit cu jandarmii nelăsându-l nici să convie cu poporul și l-a expulzat din

oraș pe motivul că voește să răsvrătească poporul adevărat pe robii băilor și s'a temut că nu se vor mai lăsa jefuiți de stăpânii minelor.

Criștioresni în număr de 137 au suberis cererea altei adunări la 24 August c. dar solgăbirăul a oprit-o pe motivul că el pașa Bradului nu permite nici o adunare și nici o convenire a robilor pământului din ținutul său. Adunarea a fost apelată la vicecomite care de asemenea a dovedit că nu e nici el mai cinstit nici mai liberal ca slugoiul său.

Adunarea am apelato la minister, dar nici acesta nu se grăbește să facă dreptate că nici până azi n'a răspuns.

Apoi românii au căutat să dovedească, că ei sunt mult mai credincioși lui Tisza și că românul când ajunge la putere e mai reacționar față de conaționalii săi decât streinii de neam. Tovarășii din Pătravăț au anunțat la 16 Iunie o adunare subscrisă de fruntașii comunei și solgăbirăului de data aceasta ne găsim motive să oprească a dat permisiunea, iar tovarășii au aranjat adunarea. Dar notarul Pătrăț care e și el un gunoi al neamului românesc, ca mulți alții, și-a luat el însărcinarea a dizova adunarea. A organizat o bandă de apași, i-a înbătat și i-a pus să provoace scandal când oratorul va începe a ține vorbirea. Și ca să arate apașilor cum trebuie, el însuși s'a înarmat cu un ciomag (bătă) și cu injurii murdare a început să amenințe chiar cu moartea pe orator. Solgăbirăul a profitat de ocazie, în loc să dețină apașul, a dizolvat adunarea.

La Orăștie căpitanul poliției numai așa a permis adunarea dacă subscriși cererii au promis că nu se va ataca nici o persoană care face parte din actualul guvern, mai ales să nu vorbească nimic de majestatea sa. Tovarășii noștri au promis că nici o persoană cinstită (?) nu va fi atacată.

În lupta noastră politică am aranjat și demonstrațiuni de stradă pentru a ne manifesta voința noastră față de acei ce ne privesc cu nepăsare, cu toate că ar avea datoria să intre în rândurile noastre, și față de dușmanii, cari pe toate căile caută să ne nimicească.

La 1 Mai 1912 au demonstrat în Sibiu, Orăștie, Arad, Timișoara și Budapesta. La 23 Mai tovarășii români din Budapesta au luat parte la demonstrația revoluționară și și-au dat și ei tributul lor atât în sânge cât și în pierderea libertății.

Tovarășii au luat parte în corpore la demonstrația grandioasă când s'a proclamat greva generală pe 1/2 zi dela 4 Martie 1912 care s'a făcut pentru votul universal. Au mai demonstrat la 21 Iulie 1912 la Orăștie și la Budapesta în 17 Noembrie 1912.

În anul 1913 la 3 Martie au demonstrat în Orăștie, la 16 Martie în Budapesta și la 1 Mai au demonstrat în Arad, Brașov, Budapesta și Caransebeș. În total am făcut 15 demonstrațiuni.

Secțiuni românești am înființat în anul acesta abia 5 cari din cauza crizei economice abia mai funcționează 2 și astea abia dau semn de viață. Secțiunile au fost înființate în 1913 în O-Buda la 16 Februarie, în Timișoara la 23 Februarie, în Tievănu-mic la 2 Martie, în Baracháza (Bărateaz) la 16 Martie și în Pestszentlörincz la 1 Iunie.

Mișcarea economică.

Conform puterilor noastre am stăruit a organiza poporul și economic, dar autoritățile ungare nici pe acest teren nu ne-au îngăduit a ne organiza. Adunările noastre economice au fost oprite de autorități ca și cele politice, ba în unele cazuri cu mai mult abuz și ilegalitate.

Astfel adunarea muncitorilor de pământ din Sibiu dela 17 Martie 1912, pentru a-și înființa grupa, numai la a treia anunțare au per mis-o.

Tovarășilor din Pătravăț de trei ori li-s'a oprit adunarea, care avea de scop să înființeze grupa muncitorilor de pământ și când s'a întâmplat scandalul cu notarul Pătrăț avea la fine scopul de-a propune înființarea grupei muncitorilor de pământ. Dar în urmă tot au fost siliți să o permită și la 3 August c. s'a înființat grupa muncitorilor de pământ din Pătravăț. Chiar motivele pentru cari tov. Flueraș a fost expulzat din Brad au fost mai mult economice

decât politice, căci se temeau că se vor organiza scormonitorii aurului.

Intre 15 și 20 Iunie a. e. delegatul nostru și al Centralei zidarilor a făcut o tură pe la grupele zidarilor din Orăștie, Alba-Iulia și Sasșeș spre a le reorganiza, căci erau în amorțire.

Criza economică ne-a împiedecă să arătăm rezultate favorabile pe terenul organizării economice cu toate că am făcut eforturi în mai multe direcții.

Miscarea culturală.

Pentru a putea lupta mai aprig în contra stăpânirii barbare, pentru a putea lua apărarea poporului nedreptățit pentru a putea răspândi mai mult cultura și ideile socialiste în masele poporului, la 1 Mai 1912 am scos foaia „Adevărul” săptămânal din bilunar, cum apărea până atunci. Apărând săptămânal speram că numărul abonaților noștri se va dubla și vom scăpa de deficitul ce-l sufeream. Dar criza economică, autoritățile barbare și nepăsarea tovarășilor noștri din provincie au împiedecat realizarea speranței noastre.

După editarea broșurei „Ce este și ce vrea socialdemocrația” în 1911, am mai editat o broșură de propagandă „Cine a cules astă vară” care s'a tipărit în 10 mii de exemplare.

Am tipărit și răspândit la 26 Ianuarie 1913 10 mii de manifeste (foi volante) cu titlul: „Greva generală politică.” S'au mai tipărit și răspândit 10 mii de manifeste la 15 Februarie c. cu titlul „Către frații noștri băieși.” Pentru ea și românii să cunoască programul și statutele partidului socialdemocrat din Ungaria am tradus și tipărit în limba română 10 mii de exemplare, din care parte am răspândit parte stau la dispoziția tovarășilor propagandiști. S'au tipărit 30 mii manifeste cu titlul „Jos războiul” și 30 mii cu titlul „Pe viață și pe moarte.”

Cu ocazia apariției foii „Muncitorul băieș” în limba ungară am tipărit și noi încă 10 mii de manifeste „Către frații noștri băieși.”

Am mai răspândit în decursul anului 1913 500 broșuri de știință și literatură socialistă diferite, procurate dela Cercul de editură socialistă din București.

Din Broșura „Ce este și ce vrea socialdemocrația” s'a răspândit 1500 bucăți.

Din broșura „Cine a cules astă vară” am răspândit 1200 exemplare.

Conferințe științifice, ședințe literare și petreceri au fost în Budapesta și jur 86 în provincie 35.

Situația materială.

Venituri:	Cor. fil.
Dare de partid	108.02
Incasarea împrumutului	20.—
Fondul de agitație	505.30
Subvenție dela partid	1.961.—
Total	2.594.32

Cheltuieli:	Cor. fil.
Onorariu redacției și administrației	1.899.—
Agitație	349.14
Restituirea împrumutului pe 1911	82.51
Dare de partid	30.—
Ajutor	15.—
Diverse	97.33
Total	2.442.98

Recapitulatie:	Cor. fil.
Venituri	2.594.32
Cheltuieli	2.442.98
In Cassă	151.34

Comitetul central Român.

CRONICA.

— **Nelegiuirea unui popă.** În comuna Bărbăteni lângă Vulcan unde e bae de cărbuni, ca în alte comune nenorocite, trăiește un preot din sudoarea poporului, care mănâncă prescurile bieților locuitori din Bărbăteni. Aceasta — zicese — pentru că-i învață să respecte morala și pe Dumnezeu. Să vedem ce pilde de morală și de sfîntenie dă acest preot credincioșilor săi. Popa I. Pepenar — căci așa se numește — nu trăiește singur pe spinarea țărănilor, ci mai are și un ginere N. Casian no-

tarul comunal din Lupeni, care de asemenea e lipitoare destul de flămândă pe bieții oameni. Popa Pepenar, care nu mai e om tânăr, dovedă că are ginere a luat o fată orfană în adopție, bun înțeles cu scopul mărinimos de a o crește și învăța. Fata a fost crescută în canonul popese și încă n'a împlinit 13 ani și popa nostru s'a grăbit să-i dea educația religioasă: a siluit-o prin atentat secsual și astfel și-a bătut joc de ea mai multă vreme și spre onoarea tuturor popilor, nu s'a oprit numai aci, de sigur pentru a-și apăra onoarea s'au pentru a da pilde credincioșilor nu s'a îndestulit că a batjocorit într'un mod atât de mișelesc pe fca sa adoptivă, ci a dat-o în mâinile ginereului său, pentru a-și bate și el joc de fată, căci el bătrânul popă, se săturase. Notarul Casian în mai multe rânduri se ducea la socrul său și își satisfăcea poftele bestiale cu nenorocita copilă.

Fetița n'a mai putut suferi chinurile la cari era expusă în contin și a fugit la niște rude (neamuri) ale ei cărora le-a povestit cea pătită cu prea sfântul părinte și cu omul legii și astfel s'au descoperit faptele demne ale bestiiilor ce-și zic legiuitori. Medicii au examinat fetița bolnavă din cauza violului și au constatat că e însărcinată de 3 $\frac{1}{2}$ luni. Au internat-o în spital. Iată ce morală dau popii, câtă dovadă de sfîntenie. Și când te gândești că poporul nostru îngrășă pe acești trântori pentru că neavând de lucru să comită astfel de bestialități. Popa Pepenar a fost scos din biserică, dar n'are a face, va intra la o bancă și poporul tot va trebui să-l hrănească, iar în locul său va veni altul și totul va fi cum a fost. Numai deșteptarea poporului la conștiință, să nu mai dea ascultare acestor predicatori falși, ci deșteptându-se să se unească în cadrele partidului socialdemocrat, care luptă în contra acestor bestii cu chip de sfânt și în contra grofilor și bancherilor, cari le dau puterea să sugă sângele poporului. Lupeni 19 Oct. 1913. Raportor.

— Planeta Marte este locuită?

Astronomul Lecoutre din Genf acum și-a publicat examinările, cari sunt foarte interesante. 70 de nopți de-a rândul, dela 17 Septembrie 1909 până la 25 Noemvrie a examinat planeta Marte prin telescopul său minunat, care este instalat cu oglindă parabolică. Lecoutre a ajuns la rezultatul că planeta Marte este locuită și locuitorii planetei știu despre existența vieții pe pământul nostru. Aceasta o argumentează cu aceia, că în nopțile de examinare a descoperit linii geometrice strălucitoare, cari se aprind și se sting compunând în totdeauna altă figură, despre cari susține, că locuitorii de pe Marte dau semnale pământului cu globuri colosale electrice aranjate în linii geometrice. Astronomul din Genf cere oamenilor de știință să-i controleze descoperirile. Camille Flammarion celebrul astronom francez, care a popularizat foarte mult știința astronomică e de aceeași părere cu Lecoutre.

— Copoii lui Tisza și muncitorii.

Legea de vagabondaj a lui Tisza Pista în toate părțile țării a asmuțat copoii poliției pe sărmanii muncitori nevinovați cari caută muncă, pe cari criza economică i-a târît în mizerie. În toate părțile se fac razii și muncitorii cinstiți sunt înhățați de guler băgați în dubă și târiți la închisoare, pentru că... nu găsesc de lucru, Cazuri sunt foarte multe, dar ajung cu greu la noi, pentru că cei implicați în această încurcătură se jenează a raporta cazul spre publicare și mulți nu știu cu-i să se adreseze căci presa gurgheză nu se ocupă cu asemenea lucruri nedrepte. Totuși avem un caz.

La Szombathely au sosit mai mulți muncitori din alte orașe spre a căuta de lucru și au tras la hotelul-meseriașilor. Copoii poliției au aflat de bine să facă razie la hotel și să deție pe acei muncitori cari n'au ocupație numindu-i „periculoși comunității”, i-au băgat în dubă și expulzat în satele lor de unde veniseră spre a căuta de lucru. Acești copoi nemernici știau bine că ce fac când au făcut razia pentru că la hotelul-meseriașilor nu se duc nici nu se primesc vagabonzi. A sosit timpul când în țara lui Tisza nu ți-e permis nici să lucrezi nici să pleci unde poți lucra, numai să crăpi de foame... dela asta nu te oprese...

— **Analfabetismul în Ungaria.** După datele oficiale au existat în Ungaria în anul 1907/8 1989 comune fără școală. Mai numeroși sunt analfabeții pe șesul maghiar apoi urmează abia ținuturile locuite de naționalități. În unele sate numărul analfabeților se urcă la 77%, iar analfabeții în întreaga țară fac 33.3%.

VIAȚA SINDICALĂ.

Demoralizații.

În anul acesta se împlinesc 12 ani de când împreună cu mai mulți colegi am intrat în șirurile muncitorilor organizați, pot zice chiar, că la noi în oraș muncitorii de meseria mea a format prima organizație pe baza luptei de clasă. În acești 12 ani mi-s'a dat ocaziune să muncesc cu diferiți colegi având diferite înclinări.

Cei mai mulți însă erau cu înclinări spre organizație curățindu-și sufletul și inima de toată lășitatea de care este stăpânit muncitorul neorganizat, inconștient. Zecimea muncitorilor era pentru întărirea organizației și numai o mică unime erau cu înclinări spre demoralizare, stăpâniți de lășitate.

Lașii, parșivii, demoralizații erau totdeauna binevăzuți în cercurile patronilor, iar prin minciuni și denunțuri se făceau cățăii de casă a doamnei sau a domnului patron. Cu cățăii aceștia ani de-a rândul patronii s'au trudit să spargă organizațiile muncitorilor cinstiți făcând din ei victimele proștilor și a măgarilor.

Până acum, în săptămânile trecute credeam că: Proștii s'au rărit, iar măgarii au pierit, însă întâmplările mi-au dovedit contrarul.

După doisprezece ani de muncă cinstită, sârguincioși și fără a fi agresivi ne-am continuat drumul nostru drept care ne-a dus la o stare materială mai bună decât a noastră, ci am căutat totdeauna calea recunoașterii, dar mai ales dintre patronii români, a căror inimă le sângerează de necaz, văzând ce puternică-i solidaritatea noastră, nizuindu-se la tot pasul să arunce între noi ura și zănistia pescuind în turbure.

Mulți patroni sunt de aceia, cari pescuind în turbure, scoate cu unghia nu ceiaze inima lor neagră așa mult dorește, ci câte un măgar cât o zi de post, cu alte cuvinte scoate un demoralizat, trădător și parșiv. Noi în dragă voe ne lipsim de aceste caricaturi lăsându-le în societatea cui îi aseamănă, petru că prostul nu se deosebește mult de măgar prin urmare ferească-se împreună.

Cei interesați, pot trage de aci cuvenitele învățăminte alungând din șirurile lor măgarii, iar de proști să se ferească, căci fiind aceste caricaturi înrudite victimele și-le culeg dintre oamenii cinstiți. Toate aceste să întâmplă pentru că: Proști mulți de n'ar fi, mulți măgari n'ar trăi!!...

*

Muncitorii conștienți de ei și de chemarea ce o au în lupta pentru existență totdeauna trebuie să țină seamă de următoarele lucruri: Un om care vrea să reziste contra tuturor furtunilor vieții, trebuie să fie conștiu de menirea sa, iar un muncitor organizat trebuie ca față de tovarășii săi, să arunce din sufletul și din inima sa toată fărâncicia, care îi duc la demoralizare, căci numai așa pot da tovarășilor săi garanță de cinstea ce o au și de gândurile curate ce-i poartă. (eu.)

Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, ține conferințe științifice și literare în fiecare Duminică la ora 8 seara în localul său separat din VII. Cafeneaua „Magyar színház” str. Wesselényi și colț cu Szövetség. Tovarășii români sunt rugați să ia parte la aceste conferințe de mare însemnătate în număr cât mai mare.

Redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utea 4.